

необхідно створити дієвий кримінально-процесуальний механізм реабілітації осіб, постраждалих від незаконного кримінального переслідування, тобто, відновлення незаконно порушеного статусу особи як такої, що вважається невинуватою у вчиненні певного кримінального правопорушення, відповідно до правового принципу презумпції невинуватості особи, закріпленого статтею 62 Конституції України, включаючи й офіційні вибачення від імені держави за незаконне порушення цього статусу. Це сприятиме посиленню захисту законних прав, свобод та інтересів громадян України у кримінальному провадженні, зміцненню авторитету правосуддя та підвищенню рівня довіри до судів, реальному втіленню принципів презумпції невинуватості та відповідальності держави перед особою за завдану їй матеріальну та моральну шкоду внаслідок окремих проявів беззаконня у роботі правоохоронних органів, слідства та суду, а також розвитку традиційного інституту реабілітації.

Список використаних джерел:

1. Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні : навч. посіб. / А.М. Колодій, А.Ю. Олійник. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.
2. Фойницький І. Я. О вознаграждении невинно к суду уголовному привлекаемых : [речь на юбил. заседании С.-Петерб. юрид. о-ва 20 февр. 1883 г.] / И. Я. Фойницкий. – СПб. : Тип. Правительствующего Сената, 1884. – 110 с.
3. Лузгин И. М. Расследование как процесс познания : учеб. пособие / Лузгин И. М. – М. : Высш. шк. МВД СССР, 1969. – 178 с.
4. Безлепкин Б. Т. Судебно-правовая защита прав и свобод граждан в отношениях с государственными органами и должностными лицами / Безлепкин Б. Т. – М. : Учебно-консультационный центр «ЮрИнфоР», 1997. – 128 с.
5. Каплина О. В. Проблемы реабилитации в уголовном процессе Украины : дис... канд. юрид. наук : 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза» / Каплина Оксана Владимировна. – Харьков, 1998. – 230 с.
6. Яновицька Г. Б. Відновлення майнових прав незаконно засуджених та реабілітованих громадян : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 „Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза” / Г. Б. Яновицька – Харків, 2005. – 20 с.
7. Шумило М. Є. Реабілітація в кримінальному процесі України : монографія / Шумило М. Є. – Харків : Арсіс, 2001. – 320 с.

Марущак О.А., асистент

кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права
Чернігівський національний технологічний університет

ОЗНАКИ СУДОВОЇ ВЛАДИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Судова влада стала об'єктом самостійного наукового дослідження лише в рамках теорії поділу влади. Один із перших мислителів, який створив теорію розподілу влади, Дж. Локк виділяв законодавчу, виконавчу та федеративну владу (тобто владу держави на міжнародній арені), і нічого не писав про судову владу. Шарль Луї Монтеск'є

виокремлював законодавчу і дві виконавчі влади. Одна виконавча влада – це аналог за Дж. Локком, інша – судова, покликана вирішувати спори приватних осіб. Ш. Л. Монтеск'є розробив систему стримувань і противаг між різними гілками влади, проте судовій владі місця у ній не знайшлося. Дж. Вашингтон, Т. Джефферсон, О. Гамільтон, Дж. Медісон почали розглядати судову владу як повноправну гілку у системі розподілу влади.

Судовій владі притаманні як загальні ознаки державної влади, так і певні специфічні ознаки, які вирізняють її з-поміж інших гілок влади.

Найважливішими ознаками судової влади є наступні:

1. Судова влада – вид державної влади. Вона – одна з трьох самостійних гілок державної влади.

2. Судова влада здійснюється тільки спеціальними державними органами – судами. Вони є її безпосередніми носіями. Суд складається з суддів, які працюють на професійній основі, до його складу можуть входити представники народу в якості присяжних, народних і арбітражних засідателів. Наприклад, у ст. 92 Основного закону ФРН сказано: «Судова влада ввіряється суддям» [1].

3. Винятковість судової влади – ознака, тісно пов'язана з названим вище. Ніякі інші органи та особи, крім суду і суддів, не вправі приймати на себе здійснення правосуддя. Відповідно до ст. 91 Конституції Республіки Вірменія: «Правосуддя в Республіці Вірменія здійснюють тільки суди – відповідно до Конституції та законів» [2]. Так, тільки суд може визнати людину винною у скоєнні злочину і піддати її кримінальному покаранню. Наприклад, відповідно до ст. 113 Конституції Королівства Нідерландів: «Вирок, який передбачає позбавлення волі, може бути винесений тільки судом».

4. Судова влада єдина, внаслідок чого встановлено єдність судової системи країни. Вичерпний перелік судів встановлюється у конституції та спеціальних актах кожної країни. Як правило, зміна структури судової системи допускається лише за певних умов, визначених у законодавстві, та шляхом здійснення складної процедури.

5. Незалежність, самостійність і відособленість судової влади. При виконанні своїх повноважень суди у демократичних країнах підкоряються лише конституції та законам. Ніхто не має права давати суддям вказівки, як вирішити те чи інше питання. Судді, розглядаючи справу, не пов'язані позицією і думкою сторін у процесі. Втручання в якій би то не було формі в діяльність суду з метою перешкоджання здійсненню правосуддя тягне за собою відповідальність. Наприклад, ст. 76 Конституції Японії: «Всі судді незалежні і діють, керуючись голосом своєї совісті; вони пов'язані тільки цією Конституцією і законами» [3]. Одночасно з цим незалежність судової влади означає, що судді не мають права підкорятися чиєї-небудь

думку і зобов'язані протистояти спробам такого впливу, повинні володіти високими моральними якостями, зберігати вірність закону.

Самостійність судової влади означає, що судова влада неподільна, а рішення суду не вимагають чиїх-небудь санкцій або затвердження. Суди утворюють свою відособлену систему, що не входить в яку-небудь іншу державну структуру; організаційно вони нікому не підпорядковані. Взаємодія судів з іншими гілками державної влади здійснюється в рамках закону, що гарантує незалежність суддів і відокремлення судів в самостійну. Крім того, конституції визначають незалежність судової влади. Наприклад, у п. 3 ст. 82 Конституції Грузії 1995 р. зазначено, що «судова влада незалежна і здійснюється тільки судами», у ст. 165 Конституції Арабської Республіки Єгипет 1971 р. у редакції 1980 р. та у п. 2 ст. 117 Конституції Республіки Болгарія 1991 р. проголошено, що «судова влада незалежна».

6. Судова влада здійснюється шляхом судочинства. Судочинство – це форма реалізації судової влади. У більш вузькому сенсі під судочинством розуміють порядок розгляду справ судами.

7. Процесуальний порядок діяльності. Процесуальний порядок, який регулює правила судової процедури, – важлива гарантія законної діяльності судової влади, обґрунтованості та справедливості судових рішень.

8. Підзаконність судової влади означає, що вона діє в межах наданої компетенції відповідно до закону або на його основі. Основою законодавчої регламентації є, передусім, конституція. Більшість сучасних конституцій містить принаймні загальні положення щодо статусу судової влади («Про судову владу» – Конституція Франції, Іспанії, «Правосуддя» – Конституція ФРН, «Суди» – Конституція Португалії). «Ці положення визначають загальні конституційні засади судової влади конкретної країни і встановлюють: а) визначення судової влади як однієї зі складових єдиної системи розподілу влади (місце судової влади у загальній єдиній системі розподілу влад); б) основні принципи організації і діяльності судової системи; в) правовий статус судів; г) судові гарантії прав і законних інтересів громадян» [4].

Крім того, у багатьох країнах існує спеціальне законодавство, що детально розвиває конституційні засади судової влади. Наприклад, це спеціальні закони про судоустрій: «Закон про судоустрій» 1975 р. у ФРН; «Органічний закон про судову владу» 1981 р. в Іспанії; «Судоустрій і судове провадження» розд. 28 Зводу Законів США; або закони, що визначають статус суддів: «Органічний закон про статус магістратури» 1978 р. у Франції.

9. **Обов'язковість постанов судової влади для всіх без винятку державних органів, організацій, посадових осіб і громадян.** Це означає, що рішення суду мають владний характер і підлягають неухильному виконанню на всій території держави. Їх невиконання тягне за собою відповідальність. Наприклад, ст. 115 Конституції Республіки Білорусь проголошує: «Судові постанови є обов'язковими для всіх громадян і посадових осіб» [5].

10. **Об'єктивність.** Ще в давні часи людство усвідомлювало, що судова влада повинна бути об'єктивною. Законодавство більшості країн передбачає право сторони висловити недовіру судді, мотивуючи його заінтересованістю у справі, а також низку обставин, які виключають участь судді у справі саме внаслідок його можливої упередженості (правила відводу суддів передбачені процесуальним законом). Приймаючи рішення, судді обов'язково аргументують його, посилаючись на правову норму. Воля судді (суддів), викладена в ухвалі, постанові, рішенні, вироку, трансформується у волю судової влади, яка знайшла своє матеріальне закріплення в акті судової влади. Так, наприклад, відповідно до ст. 129 Конституції Азербайджанської Республіки: «Рішення суду повинно ґрунтуватися на законі і доказах» [6].

11. **Легітимність.** Ця ознака свідчить про ступінь довіри суспільства судовій владі, його згоду на неї, готовність до виконання її рішень. Легітимність дуже тісно пов'язана із законністю, а законність є обов'язковою умовою легітимності. Але легітимність передбачає не лише відповідність судової влади вимогам закону, а й неформальне, процесуально не визначене ставлення суспільства до судової влади та її рішень.

До чинників, що впливають на рівень легітимності судової влади, належать: а) незалежність і безсторонність суду при розв'язанні юридичних справ; б) об'єктивність процесу дізнання, правильність його результату; в) справедливість у матеріально-правовому (відповідність діянню і покарання за нього) і процесуально-правовому (надання сторонам рівних можливостей для відстоювання своїх інтересів) аспектах; г) законність (відповідність дій і рішень суду правовим нормам).

12. **Особлива предметна сфера.** Предметна сфера функціонування судової влади має виключний характер. Судову владу залучають до дії лише в умовах розгляду юридичної справи, тобто за умов, якщо: а) хоча б два суб'єкти знаходяться у стані суперечки; б) спір виник щодо відносин, які регулюються правом. Усі конфлікти, що належать до юрисдикції судової влади, мають конкретний, індивідуалізований характер. Завжди відомі сторони конфлікту, час, місце й обставини його виникнення, оскільки це є необхідною передумовою звернення до суду.

13. Ситуативний характер. Судова влада функціонує лише за умови звернення до неї суб'єктів права. За своєю ініціативою суд не розпочинає розгляд юридичних справ. Реалізація судової влади лише в умовах конкретної юридичної справи і лише за умови звернення до неї заінтересованих сторін є ознаками, які підкреслюють ситуативний характер судової влади, її відмінність від законодавчої і виконавчої гілок влади, предметна сфера яких поширюється на більш загальне коло правовідносин.

Отже, судова влада відповідно до теорії поділу влади – самостійна і незалежна сфера публічної влади. Судова влада – самостійна гілка державної влади, суб'єктом якої є суд, що займає особливе місце в системі державних органів і реалізує свої функції в особливій процесуальній формі. Самостійність і незалежність судової влади не варто розуміти так, ніби вона ніяк не залежить від двох інших гілок влади (діє система стримувань і противаг). Законодавча влада визначає структуру судової системи, компетенцію судів, статус суддів і бере участь у формуванні суддівського корпусу. У деяких країнах від виконавчої влади залежить створення належних умов для роботи судів, підготовка кадрів для заміщення суддівських посад і ряд інших організаційних питань.

Список використаних джерел:

1. Основний Закон Федеративної Республіки Німеччина від 23 травня 1949 року
2. Конституція Республіки Вірменія від 05 липня 1995 року
3. Конституція Японії від 3 травня 1947 року.
4. Горшеньова М. С., Закоморна К. О., Ріжка В. О. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с. // Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/konst-zar.html>
6. 5. Конституція Республіки Білорусь від 15 березня 1996 року
- Конституція Азербайджанської Республіки від 12 листопада 1995 року.

Немченко Н.Ю., студентка гр. ПР 143
Науковий керівник – Козинець І.Г., ст. викладач
Чернігівський національний технологічний університет

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Світовий досвід в оподаткуванні доходів свідчить про те, що вони посідають важливе місце у забезпеченні фінансової стабільності, соціальної справедливості та сталого економічного розвитку більшості розвинених країн світу. Побудова адаптованої до умов кожної держави системи оподаткування доходів фізичних осіб має важливе значення, адже вона є однією із найбільш пріоритетних і впливових у плані наповнення бюджету, а група платників податку на доходи фізичних осіб (прибуткового податку) є найбільш чисельною.